

Kato, äijä nyplää!

Voi olla liikaa väittää,
että Tarmo Thorström on parasta
mitä suomalaiselle pitsikulttuurille
on tapahtunut vähään aikaan,
mutta ainakin hän on tuulettanut
asenteita melkoisesti
elävämpään suuntaan.

TEKSTI: TIINA AALTO

KUVAT: TIINA AALTO JA TARMO THORSTRÖM

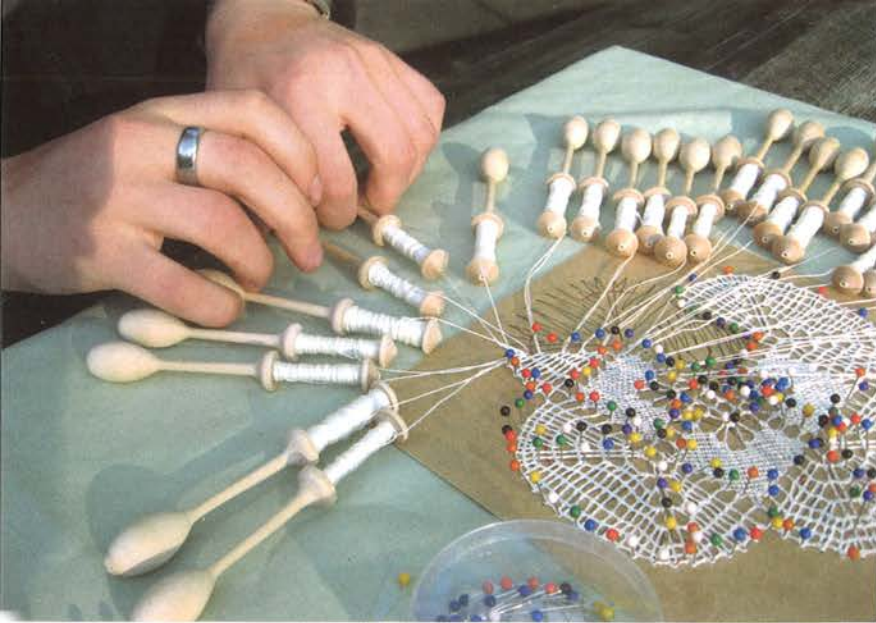
Lähdetään liikkeelle esimerkiksi viime kesästä, jolloin **Tarmo Thorström** toimi Rauman Pitsiviikon ajan kaupunkilaisten ja turistien keskuudessa fillarinyplääjänä. Hän pyöräili tyynynsä kanssa kaupungilla, pysähtyi välillä nypläämään ja antoi siihen myös katsojille mahdollisuuden. Yhteistä pitsiä nypläsi Thorströmin kanssa yhteensä yli 60 eri ihmistä. Sama toistuu tänä kesänä, nyt fillarinyplääjä tosin liikkuu Pitsiviikon lisäksi myös Porvoossa pitkän kesää.

Tämä kesänä on luvassa muutakin uutta: heinäkuussa Rauman Posellissa (näytelytila) laitetaan nypläystyynyn mittasuhteet uusiksi ja ryhdytään Thorströmin johdolla tekemään suurikokoisia pitsigraffiteja, joita myöhemmin kiinnitetään kaupungille kaikkien katseltaviksi.

>

Tässä on syntymässä perinteinen raumanpitsi, spindelviuhka.

Fillarinyplääjän voit bongata kesällä Raumalta tai Porvoosta.

26-vuotiaalla Thorströmillä on menossa monta muutakin "viritystä", jotka liittyvät pitseihin, nypläämiseen ja yhteisöllisyyteen sekä oppimiseen. Niistä varmasti kuullaan vielä myöhemmin, sen verran aktiivinen ja eläväinen hän on.

Mutta mikä on tämä "junantuoma" raumalainen, jolle on syntynyt intohimoinen suhde nypläämiseen ja joka ei jaksaa välittää ennakoasenteista?

HYPNOOTTINEN KOHTAAMINEN

Thorström on kotoisin Keski-Suomesta Kivijärveltä. Muutaman mutkan kautta hän päätyi Raumalle Turun yliopiston opettajankoulutuslaitokseen 2000-luvun alkuvuosina tarkoituksenaan valmistua luokanopettajaksi. Pitkäksi sivuaineekseen hän valitsi tekstiilin.

–Mutta ei nyplääminen vielä tuolloin tullut kuvioihin mitenkään, ei ainakaan koulutuksen kautta. Itse asiassa tekstiilityön opinnoissa nypläämiseen toki tutustutaan, mutta vain hyvin pintapuolisesti ja nopeasti.

Nyplääminen tuli Thorströmin elämään ihan muuta kautta.

–Olin vuonna 2005 oikolukijana paikallisessa sanomalehdessä ja työni oli iltatyötä. Näin olleen päivät olin vapaalla. Pitsiviikon aikana päätin, että kierrän kaikki ilmaiset tapahtumat ja näyttelyt aikani kuluksi, hän muistelee.

Saman viikon aikana paikallisella nyplääjäimestari **Impi Alangolla** oli näytte-

ly Rauman kaupungin henkilöstöravintolassa.

–Hän piti paikan päällä samaan aikaan työnäytöksiä sekä juhli 80-vuotispäiväänsä.

Thorström ei ollut koskaan aikaisemmin nähnyt, miten nyplätään.

–Katselin hänen työskentelyään lumoutuneena. Hän nypläsi jotakin vaikeaa pitsiä, jutteli samaan aikaan ihmisten kanssa ja heitteli nypylöitä sellaisella vauhdilla ja ammattimaisuudella, että olin aivan myyty.

Nyt Thorström kutsuu näkemäänsä "hypnoottiseksi".

MESTARIN OPISSA

Suomessakin aina aika ajoin puhutaan siitä, miten jotkut käsityötekniikat uhkaavat kuolla sukupuuttoon siksi, ettei uusia nuoria tekijöitä ilmaannu. Ehkä juuri siksi Tarmon ja Impin kohtaamisessa oli jotakin äärettömän kaunista ja jopa elokuvallista: nuori mies kohtaa mestarin ja haluaa oppia häneltä taidon.

Tuosta päivästä alkoi mestari-oppipoika -suhde, joka jatkui parin vuoden ajan.

–Kävin noin kerran viikossa Impin luona. Hän opetti minulle niin paljon kuin omalta kunnoltaan pystyi. Me myös ystävyystyimme muutoinkin, varsinkin niinä aikoina, jolloin Impi oli jo huonossa kunnossa eikä pystynyt opettamaan.

Impi menehtyi Mustan pitsin yönä 2007, joka on yksi merkittävimmistä Pitsiviikon tapahtumista.

–Olin itse silloin ulkomailla, mutta muistan tapauksen kyllä hyvin. Oli hyvin dramaattista menettää mestari juuri kyseisenä yönä.

Impi in memorian -taulu on tehty mestarin muistolle.

Kun näyttelyä piti pystyttää, saldo oli niukanlainen: valmiina oli yksi ainoa työ, harjoitustöitä sekä iso nippu pilalla olevia töitä.

Tarmo on nyplännyt myös hopeisia korvakoruja.

ten sovimme, että pitsinäyttely järjestetään. Ongelma oli se, että minä olin saanut tuolloin oppia vasta hiukan, Atso ei ollut ikinä nyplännyt.

Hiukan leukavana Thorström lupasi, että hän kyllä auttaisi Atson alkuun.

–No mutta enhän minä mitään ehtinyt opettaa. Atso joutui opettelemaan kaiken itse, tekemään kaiken myös lähes kokonaan väärin.

Kun näyttelyä piti pystyttää, saldo oli niukanlainen: valmiina oli yksi ainoa työ, harjoitustöitä sekä iso nippu pillalla olevia töitä.

–Panostimme draaman kaareen. Teimme näyttelyn niin, että pyrimme valottamaan sitä, miten vaikeaa on opetella jokin tekniikka ja miten paljon se vaatii epäonnistumista. Näyttelystä pystyi näkemään myös sen, miten kaksi täysin eri lähtökohdista nypläystä opettelevaa kaveria etenevät ja oppivat. Minä olin käynyt mestarin opissa, Atso oli täysin omillaan ja toki nämä lähtökohdat näkyivät itse pitseissä.

Mutta hauskaa kavereilla oli ja oli varmaan monella muullakin. Lehdistö kiinnostui asiasta myös, ja näin syntyi käsite *äijäpitsi*.

–Vaikka en haluaisikaan, on totta, että julkinen kiinnostus nypläämisestäni liittyy nimenomaan sukupuoleen.

Toisaalta Thorström haluaa myös kannustaa muita miehiä, niin sanottuja ”kaappinyplääjiä”.

–Kavereita, jotka laskevat sälekaihtimet alas, ennen kuin kehtaavat ottaa nyplästyynyn esiin. Tiedän, että heitäkin on olemassa.

Tarmo teki Impin muistolle taulun. Nyplätyn liinan, jonka keskellä on Impin valokuva. Lienee sanottamakin selvää, että hän tuntee suurta kiitollisuutta mestariaan kohtaan: ilman häntä ei olisi syntynyt käsitettä *äijäpitsi*.

ÄIJÄPITSI

Äijäpitsi on ärsyttävä termi siksi, että se alleviivaa käsityön kentällä sukupuoli-asenteita, joita on yhä, mutta joista pyritään pontevasti eroon. Mutta on sanalla toinenkin ulottuvuus, johon palataan myöhemmin. Ensimmäinen käydään läpi se, mistä termi sai alkunsa.

Alkuvuonna 2006 paikallisessa lehdessä oli ilmoitus, että Poselliin etsitään harastajien töitä näytille Pitsiviikon ajaksi.

–En tiedä, mistä sain hullun idean, mutta ehdotin opiskelukaverilleni **Atsolle**, että eiköhän laiteta hakemus menemään. Atso oli juuri niin hullu kuin minäkin, jo-

”Katselin Impin työskentelyä lumoutuneena.”

Tarmo Thorström on luonut oman kädenjälkensä. – Halusin tehdä tuotteita, joita myös miehenä voisin käyttää.

PERIMMÄISTEN ÄÄRELLÄ

> Kuka ja mikä?

Tarmo Vesa Matias Thorström. Nörtti, nyplääjä, opettaja tai opiskelija. Riippuu tilanteesta. Mieluiten kuitenkin ystävä.

> Miksi?

Koska se on mahdollista. Kaikkea pitää kokeilla, ainakin kerran, menemättä kuitenkaan laittomuuksiin.

> Milloin ostit viimeksi käsityötä tai taidetta?

Muutama viikko sitten ostin kasan sarjakuvia, joista osa oli nyrkkipajoissa käsityönä tehtyjä omakustanteita. Siinä yhdistyivät sekä käsityö että taide.

> Kiinnostavinta juuri nyt?

Porvoo ja sen ihmiset. Olen töiden vuoksi kesäporvoollainen ja aion ottaa kaiken irti tilapäisestä kotikaupungistani.

ÄIJÄPITSI II

Paitsi, että Thorström on tehnyt nypläämisen luvalliseksi myös miehille, on äijäpitsiin toinenkin näkökulma.

Se liittyy pitsin muotokieleeseen ja tuotteisiin, joita Thorström tekee. On tärkeää tehdä selväksi, että Thorström *osaa* tehdä perinteistä raumanpitsiä. Eri asia on, *haluaako* hän tehdä sitä. Se taas liittyy pitsiliinujen käytettyvyyteen.

– En jaksa enää tehdä liinoja äidille tai mummolle, sillä itselleni minä en pitsiliinoja kuitenkaan tee. Ne eivät ole minun sisustukseeni – mitä ikinä se sitten onkaan olevinaan – sopivia. Halusin lähteä miettimään sitä, mitä sellaista voin tehdä nypläten, jota itsekin miehenä eli äijänä käyttäisin.

Tästä syntyi *Kärmes*-kravattisarja. Kravateista puolestaan syntyi kuva ja seula, jota painetaan mustiin t-paitoihin. Paitoja myydään Raumalla Mantin Maa-ilma -liikkeessä. Varsinaisia kravatteja syntyy pikku hiljaa, kuulemma nyplääjän fiiliksestä riippuen.

– En halua tehdä tästä mitään bisnestä, enkä edes pystyisi siihen. Yhden kravatin pelkkään nypläämiseen menee kuitenkin kymmeniä tunteja aikaa, joten hintaahan näille tulisi aika hyvin, jos näillä meinaisi elää. Tämä on pikeminkin vakava harrastus, hän virnistää.

ÖINEN HERÄTYS

– Sitä on hiukan vaikea selittää, vastaa Thorström kysymykseen, mikä nypläämisessä viehättää.

– Ehkä se, miten nyplätessä kadottaa ajan tajun, syvennyttyä tekemiseen niin, ettei oikein tajua mitään ympäristöstään. Se on hyvin meditatiivista.

Nyplääminen on kuulemma niin meditatiivista, että toisinaan on laitettava herätyskello soimaan siksi, että ymmärtäisi lopettaa nypläämisen.

– Joskus havahtuu aamuyöllä siihen, miten paljon kello on. Että pian olisi jo herättävä uuteen aamuun ja ettei ole ehtinyt vielä edes nukkumaan!

Thorström kutsuu nypläystapaansa improvisoiden tehdyksi, varsinkin kravattien kohdalla. Hän on piirtänyt malliinsa ainoastaan kravatin ääriviivat, muu tulee fiiliksen mukaan.

– Eihän tämä mitään *oikeaoppista* nypläämistä ole. Mutta toisaalta, mikä sitten on? hän heittää kysymyksen ja jatkaa: – On surullista, miten esimerkiksi nypläykseen ja pitseihin suhtaudutaan aivan turhalla vakavuudella ja oikeaoppisuuden vaatimuksella. Ei koskaan mikään tekniikka voi säilyä, jos käyttötarkoituksia ja tekniikoita ei voida kehittää. Sitä paitsi, kuka voi sanoa omistavansa jonkun käsityötekniikan?

Niinpä. Tähän kysymykseen on hyvä lopettaa. ☺